

Vergaderjaar 2004–2005

24 095

Frequentiebeleid

Nr. 184

VERSLAG VAN EEN ALGEMEEN OVERLEG

Vastgesteld 5 juli 2005

De vaste commissie voor Economische Zaken¹ en de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap² hebben op 14 juni 2005 overleg gevoerd met vice-minister-president, minister Brinkhorst van Economische Zaken en staatssecretaris Van der Laan van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap over:

- **Nationaal Frequentieplan 2005 (24 095, nr. 178);**
- **Digitale radio (T-DAB: Terrestrial Digital Audio Broadcasting) (24 095, nr. 179).**

Van dit overleg brengen de commissies bijgaand beknopt verslag uit.

Vragen en opmerkingen uit de commissie

De heer **Hessels** (CDA) steunt de inspanningen van het kabinet voor de digitalisering van telecommunicatietechnieken en in dit geval de frequentieruimte voor radio en tv. Nederland moet zijn positie in de kopgroep behouden. Voortvarendheid bij de nieuwe frequentieverdeling is daarom belangrijk. De overheid is faciliterend, initiërend en regelgevend. Het innovatieve Nederlandse bedrijfsleven heeft ook een naam hoog te houden.

Het Nationaal Frequentieplan 2005 is een update van dat van 2002. Internationale afspraken zijn verwerkt. Op nationaal niveau kunnen vragen worden gesteld bij de uitgifte van de 450 MHz-frequentieband ofwel PAMR (Public Access Mobile Radio). De frequenties worden eerder dan verwacht verdeeld. Bij de UMTS-vergunninghouders is er sprake van verontwaardiging. Is er daadwerkelijk concurrentie tussen PAMR en UMTS? TNO meldt dat nieuwe aanbieders 20% tot 40% van de totale zakelijke mobiele telefoniemarkt zouden kunnen bedienen. De NMA geeft in haar advies aan dat PAMR en UMTS/GSM tot dezelfde productmarkt behoren. In hoeverre acht de minister het opportuun om voordat de dure UMTS-vergunningen geëffectueerd zijn, een concurrent te lanceren? In de nota wordt gesproken van beperkingen die opgelegd zullen worden

Plv. leden: Ferrier (CDA), Rijpstra (VVD), Bakker (D66), Bussemaker (PvdA), Tonkens (GroenLinks), Brinkel (CDA), Hirsi Ali (VVD), Örgü (VVD), Van der Vlies (SGP), Kant (SP), Dijksma (PvdA), Hessels (CDA), Sterk (CDA),

Atsma (CDA), Van Bochove (CDA), Van Hijum (CDA), Verbeet (PvdA), Arib (PvdA), Stuurman (PvdA), De Krom (VVD), Varela (LPF), Nawijn (LPF), Adelmund (PvdA), Aptroot (VVD), Halsema (GroenLinks), Kalsbeek (PvdA).

¹ Samenstelling:

Leden: Crone (PvdA), Bakker (D66), Hofstra (VVD), voorzitter, Schreijer-Pierik (CDA), onder-voorzitter, Atsma (CDA), Timmermans (PvdA), Vendrik (GroenLinks), Ten Hoopen (CDA), Slob (ChristenUnie), Van den Brink (LPF), Duyvendak (GroenLinks), Kortenhorst (CDA), Hessels (CDA), Gerkens (SP), Van Velzen (SP), Varela (LPF), Algra (CDA), Aptroot (VVD), Blom (PvdA), Smeets (PvdA), Douma (PvdA), De Krom (VVD), Heemskerk (PvdA), Van Dam (PvdA), Dezentjé Hamming (VVD), Van Egerschot (VVD), Jonker (CDA).

Plv. leden: Tichelaar (PvdA), Dittrich (D66), Örgü (VVD), De Nerée tot Babberich (CDA), Van Hijum (CDA), Koenders (PvdA), Vos (GroenLinks), Joldersma (CDA), Van der Vlies (SGP), Hermans (LPF), Van Gent (GroenLinks), Verburg (CDA), Van Vroonhoven-Kok (CDA), De Ruiter (SP), Van As (LPF), De Haan (CDA), Blok (VVD), Samsom (PvdA), Van Dijken (PvdA), Van Heteren (PvdA), Snijder-Hazelhoff (VVD), Tjon-A-Ten (PvdA), Waalkens (PvdA), Szabó (VVD), Weekers (VVD), Van Dijk (CDA).

² Samenstelling:

Leden: Van de Camp (CDA), Cornielje (VVD), voorzitter, Lambrechts (D66), Hamer (PvdA), Van Bommel (SP), Vendrik (GroenLinks), Mosterd (CDA), Blok (VVD), Balemans (VVD), Slob (ChristenUnie), Vergeer (SP), Tichelaar (PvdA), Joldersma (CDA), Jan de Vries (CDA), Van Vroonhoven-Kok (CDA), Aasted Madsen-van Stiphout (CDA), Eski (CDA), Smeets (PvdA), ondervoorzitter, Eijssink (PvdA), Leerdam (PvdA), Van Miltenburg (VVD), Kraneveldt (LPF), Hermans (LPF), Van Dam (PvdA), Visser (VVD), Azough (GroenLinks), Roefs (PvdA).

aan de kerkelefonie, maar de precieze uitwerking is niet geheel duidelijk. De overgang van analoog naar digitaal moet snel kunnen gaan, maar zorgvuldigheid is geboden. De minister gaat uit van een volwassen T-DAB-markt in 2020, hetgeen rijkelijk laat lijkt. Waarin gaat digitale radio zich onderscheiden van analoge radio? Zullen in de transitieperiode dezelfde programma's worden uitgezonden? De markt dient de consument warm te maken voor digitale radio en tv. De overheid dient een actieve communicatie met de burger te verzorgen over het belang van een innovatieve maatschappij, waarin het gebruik van moderne apparatuur een cultuurverschijnsel is. Kan dit worden meegenomen in het Innovatieplatform?

Vanaf 2011 zullen er geen analoge vergunningen meer worden uitgegeven. Dit roept de vraag op hoe de periode tot 2020 eruit zal zien.

De heer **Van Dam** (PvdA) toont enthousiasme voor digitale radio. De kwaliteit wordt beter en er komt ruimte voor nieuwe diensten en, belangrijker, voor extra concurrentie. Wat dat laatste betreft is er veel onduidelijkheid. Hoeveel ruimte zal er beschikbaar komen voor nieuwe zenders? Inmiddels wordt in sommige kringen T-DAB alweer als verouderde technologie beschouwd. DRM zou de technologie van de toekomst zijn. Moet een keuze tussen de systemen worden gemaakt of zouden ze naast elkaar kunnen bestaan?

Na het besluit om digitale radio te gaan invoeren, moet er meer tempo worden betracht dan de minister van plan is. Tien jaar digitale radio en FM naast elkaar is erg lang. De houders van een licentie voor analoge FM-distributie zullen dan een concurrentievoordeel houden. Het is het overwegen waard om de FM per 2011 af te sluiten. Dat betekent dat de mensen niet vijftien, maar vijf jaar hebben om een nieuwe autoradio te kopen. De broadcasters hebben op die manier ook meer zekerheid dat zij hun investeringen kunnen terugverdienen.

Er kunnen vragen worden gesteld over het verdelingsmechanisme. Als de schaarste wordt opgeheven, is zo'n mechanisme sowieso niet meer nodig. De markt zal dan zelf een balans tussen vraag en aanbod regelen. De overheid hoeft zich dan niet meer te bemoeien met de inhoud en de financiële onderbouwing van de business-plannen van radiostations. De minister wil in het najaar de frequenties gaan verdelen en eind dit jaar uitwerken hoe de omschakeling gestalte moet krijgen. Het verdient de voorkeur om een andere volgorde te hanteren: eerst besluiten over de omschakeling en pas daarna frequenties uitgeven.

Lokale omroepen klagen dat zij geen toegang krijgen tot het spectrum onder de 105 MHz. Waarom wordt die toegang geweigerd?

Verder blijven er klachten over de kwaliteit van de ontvangst van de publieke omroep, bijvoorbeeld in West-Friesland. Waarom wordt er zo langzaam gereageerd op klachten?

De heer **Vendrik** (GroenLinks) sluit zich aan bij de vraag over T-DAB versus DRM. Hoe houdbaar is het plan in technologische zin?

Het is de vraag of het verstandig is om al in het najaar de frequenties te verdelen, al was het maar gezien de ervaringen met de verdeling van commerciële radiofrequenties. Het lijkt erop dat dezelfde systematiek zal worden toegepast: een vergelijkende toets met een financieel bod, een «vergelijkende veiling». Voordat de ervaringen met de vorige verdeling zijn besproken, moet niet overgegaan worden tot verdeling van digitale frequenties.

De meeste vrijeradiomakers zijn langzamerhand als piraten bestempeld, maar naast publieke en commerciële digitale radio, verdient ook vrije digitale radio een plek. Veel burgers hebben de behoefte om zelf radio te maken.

Er moet een inschatting worden gegeven van de toekomstige beschikbaarheid. Als de schaarste wordt opgeheven, komt het verdelingsmecha-

nisme in een ander daglicht te staan. Zeker tot 2012–2015 zal digitale radio een nichemarkt zijn. Met het vervroegd afsluiten van analoge zenders worden de burgers erg op kosten gejaagd. Het natuurlijke vervangingsproces moet zoveel mogelijk worden benut.

De bestaande vergunninghouders hebben met pijn en moeite een vergunning bemachtigd. In de brief wordt gemeld dat zij bij het proces zullen worden betrokken. De vergunninghouders hebben de frequentie echter voor acht jaar bemachtigd en moeten daar op geen enkele manier een recht aan kunnen ontlenen bij de verdeling van digitale frequenties.

Het kabinet is bezig met een onderzoek om uitingen van dubieus allooi op radio en tv aan te pakken. Dit verdient nadere verduidelijking, want voor strafbare feiten is er al het openbaar ministerie.

Mevrouw **Gerkens** (SP) is er tevreden over dat de minister serieus aan de slag gaat met digitale radio, maar verbaast zich over de enorme haast. Zolang er onduidelijkheid is over het aantal frequenties dat Nederland er volgend jaar bij kan krijgen, is het niet opportuun om reeds dit najaar frequenties te gaan uitgeven.

Het afschakelen van analoge radio zou volgens de minister losstaan van de ontwikkeling van digitale radio. De contracten lopen nog tot 2011. Een paar jaar geleden is gesproken over de herverdeling van FM-frequenties. Het zou mooi zijn geweest als digitale radio daaraan gekoppeld was. Kan op de een of andere manier een reparatie plaatsvinden? Ondernemingen weten wel waar zij aan beginnen, maar weten niet waar het ophoudt. Zij hebben dure analoge frequenties gekocht, maar weten niet of ze er na 2011 nog gebruik van kunnen maken. Zij worden nu bovendien verzocht om mee te werken aan concurrentie door middel van digitale radio. Bij de uitgifte van digitale zenders moeten meer eisen worden gesteld aan de content. Er moeten veelkleuriger zenders komen, bijvoorbeeld met meer Nederlandse popmuziek. Het programma-aanbod is thans onvoldoende gevarieerd. Er moeten eisen worden gesteld, bijvoorbeeld gericht op versterking van de Nederlandse cultuur.

Het Agentschap Telecom zou in april komen met een plan van aanpak voor optimalisatie van de FM-frequenties van de publieke lokale omroep. Wanneer kan het alsnog verwacht worden? Is de T-DAB-technologie wel geschikt voor publieke lokale omroep? De lokale publieke omroep is aangewezen op de L-band, maar die blijkt vele malen duurder en wellicht slecht te ontvangen. Het lijkt erop dat de lokale omroep in toenemende mate wordt uitgesloten van het digitale aanbod, zowel bij de uitgifte van frequenties als bij de uitgifte van digitale ethertelevisie- en kabelpakketten.

Hoe denken de bewindslieden te voorkomen dat de digitale frequenties te duur zullen worden geveild? De methodiek die de vorige keer is gebruikt, moet worden geëvalueerd voordat tot nieuwe uitgifte wordt overgegaan.

De heer **Bakker** (D66) vindt ook dat eerst de evaluatie van de vorige uitgifte moet worden besproken, het liefst snel na de zomer. Het was politiek, ambtelijk en bestuurlijk een puinhoop. Bij de verdeling van digitale radiofrequenties spelen vele zaken een rol. In de eerste plaats is het de vraag of er überhaupt schaarste zal zijn. In de tweede plaats is er de positie van lokale en regionale omroep, die nu inderdaad vaak te maken hebben met matige ontvangstmogelijkheden. In de derde plaats is de verdelingssystematiek essentieel. Een vergelijkende toets is een vorm van overheidsbetutteling. Er moeten primair aan de publieke omroep eisen aan de content en de pluriformiteit worden gesteld. Als digitale radio een vlucht moet nemen, is het de vraag of direct nieuwe stations moeten worden toegevoegd. De penetratiegraad van het fenomeen van digitale radio wordt misschien wel meer bevorderd door ook bestaande publieke en commerciële stations erop toe te laten. Al met al moet vóór het proces helder zijn welke juridische opties wel en niet denkbaar zijn.

De heer **Aptroot** (VVD) vraagt met betrekking tot het Nationaal Frequentieplan of met PAMR geen oneerlijke concurrentie dreigt.

Het proces rond digitale radio gaat hem te traag. Er moet zo snel mogelijk mee worden begonnen en er moet zo snel mogelijk geheel op worden overgeschakeld. De consument krijgt meer radiodiensten en het is een goede impuls voor de branche. Met goede randvoorwaarden moet het mogelijk zijn om reeds in 2011 of kort daarna over te schakelen. Andere landen gaan al over in 2010.

Dit kan alleen als er voldoende frequenties zijn. Het verdient de voorkeur om de analoge vergunninghouders een digitale frequentie te geven. Een vroege start met een behoorlijk aanbod moet gekoppeld worden aan een relatief gunstig tarief voor degenen die er nu al voluit voor gaan. Publiek en commercieel zijn nodig om van digitale radio een succes te maken. Of een veiling het juiste systeem is, moet zeer worden betwijfeld. Het verdient de voorkeur om op een verantwoorde manier een tarief vast te stellen voor bestaande en nieuwe toetreders.

Regionale en lokale zenders moeten op vergelijkbare voorwaarden de ether in kunnen. De consument waardeert deze zenders en bovendien zijn de zenders belangrijk bij rampen.

Een vergelijkende toets is geen ideaal systeem. Innovatie moet geen zwaar selectie criterium zijn, maar pluriformiteit moet zeker worden nagestreefd.

Het antwoord van de bewindslieden

De **minister** merkt op dat de verdeling van de schaarste en de ontwikkeling van een nieuwe markt complementair zijn. Het gaat om een dynamisch proces vol onzekerheden. In de markt is het begin bekend, maar het eind nooit. Sommige mensen worden ondernemer, anderen niet.

Sommigen worden geplaagd door zorgen over onzekerheid, anderen geloven in een product. Heel veel hangt af van marktontwikkelingen. Het sturend vermogen van een samenleving in wereldwijde processen is erg beperkt.

In de L-band is er genoeg ruimte voor lokale publieke omroep. Schaarste wordt daar niet verwacht. Het gaat erom hoeveel frequenties worden verdeeld. Er worden minimaal drie landelijke vergunningen verdeeld. Afhankelijk van de uitzendkwaliteit biedt dat ruimte voor ongeveer twintig stations. De inzet in de internationale onderhandelingen is dat er minimaal één landelijke en één regionale multiplex wordt verkregen. Ook om die reden moet er snel worden gehandeld, waarbij enige onzekerheden moeten worden geaccepteerd. Bij de komende verdeling zal er wel degelijk nog sprake zijn van schaarste, gezien de nationale en internationale belangstelling. DRM is op dit ogenblik geen volwaardige vervanger van T-DAB. Over T-DAB wordt onderhandeld. Het zou te betreuren zijn als Nederland daar niet bij betrokken is. Als Nederland de ruimte nu niet claimt, is het zeer de vraag hoeveel ruimte er over twee jaar aanwezig is. Er dient ook gewezen te worden op het belang van innovatie. Met digitale radio zijn er niet alleen meer keuzemogelijkheden, een betere ontvangstkwaliteit en een groter bedieningsgemak, maar ook nieuwe mogelijkheden en datadiensten (artiëstinformatie, 24-uurs nieuwsdienst, updates voor navigatiesystemen).

Het is niet te zeggen hoe snel mensen hun analoge radio zullen vervangen door een digitaal exemplaar. In 2011 komt er nog een ronde voor de FM-frequenties. In de periode 2015–2019 zal de analoge radio naar verwachting kunnen worden afgeschakeld. Hierover zullen de Kamer eind dit jaar nadere voorstellen bereiken. In Engeland is afschakeling ook voorzien voor de jaren 2015–2019, terwijl dat land thans een flinke voorsprong op Nederland heeft. Nederlanders zijn niet snel geneigd om goed functionerende radio's in te ruilen voor nieuwe. Het moet de mensen duidelijk worden gemaakt dat digitale radio meer biedt. Er zal een communicatie-

campagne worden gestart om de introductie van T-DAB te bevorderen. Er moet snelheid worden betracht, maar mensen moeten ook niet op kosten worden gejaagd. Het proces zal goed moeten worden gemanaged. Bezien zal worden hoe T-DAB kan worden ingebracht in het Innovatieplatform. Het kan worden betrokken bij de innovatie van toeristische diensten, de interactieve reisinformatie, de updates voor software, de informatie-diensten voor concerten, artiesten, enz. In juli zal het in het platform aan de orde worden gesteld. De Kamer zal daarover worden bericht.

Met de FM-vergunninghouders wordt overleg gevoerd om te onderzoeken hoe de transitie van analoog naar digitaal soepel kan verlopen. Voorafgaand aan de verdeling van de T-DAB-frequenties zal hierover meer duidelijkheid worden geboden. In beginsel kunnen de huidige vergunninghouders geen rechten ontlenen aan hun vergunning voor een FM-frequentie na 2011, maar de betrokkenen zijn nodig bij de ontwikkeling richting digitale radio.

Na de zomer zal de evaluatie van de verdeling van de FM-frequenties met de Kamer worden besproken. De opties zullen tegen die tijd redelijk zijn uitgewerkt. Eind dit jaar moeten het proces rond de digitale frequenties op streek zijn.

T-DAB is een bewezen techniek, zodat er thans een business case te maken is. Voor DRM is dat voor de hogere frequenties nog niet het geval. Wel is de technologie beschikbaar als opvolger van AM. Dat DRM in de toekomst op een aantal gebieden iets kan betekenen, is geen reden om te stoppen met de ontwikkeling met T-DAB.

De lokale publieke omroepen zijn aangewezen op de L-band, die ook voor andere toepassingen zoals datadiensten is geschikt. De L-band is duurder, maar wordt uitgegeven op multiplexniveau. Het hangt van de multiplex-beheerder af hoe de toekenning geschiedt. Er zijn berichten over de hanteling van gedifferentieerde tarieven. Lokale omroepen betalen alleen de transportkosten. Vergunninghouders hebben er belang bij dat de lokale omroep deelneemt en dat zij de kosten dus niet te hoog laten oplopen. PAMR bedient een specifiekere doelgroep dan UMTS. Met UMTS is meer mogelijk dan met PAMR. De hoeveelheid spectrum voor PAMR is ook veel beperkter. Bij iedere veiling wordt de marktprijs van het moment bepaald. Oneerlijke concurrentie is derhalve niet aan de orde. PAMR is bestemd voor veilige communicatie binnen besloten gebruikersgroepen.

Met betrekking tot het plan van aanpak van de FM-frequenties kan worden gemeld dat het vooronderzoek bij het Agentschap Telecom al in gang is gezet.

Speciaal voor lokale omroepen zijn frequenties onder de 105 MHz gereserveerd. Verder dient gewezen te worden op de ontwikkeling van alternatieve technieken die potentie hebben voor lokaal gebruik.

In het Nationaal Frequentieplan 2005 is voor het eerst ruimte geschapen voor kerktelefonie. De hoeveelheid toegewezen frequentieruimte is vastgesteld aan de hand van de verwachte behoefte. Er zijn 247 vergunningen verleend.

De oplossingen die zijn voorzien naar aanleiding van de klachten over de ontvangst in West-Friesland, zijn nog niet alle geïmplementeerd. Na de implementatie zal een aantal klachten resteren die niet in de FM-band zijn op te lossen, simpelweg vanwege de fysieke locatie.

Wat de vrije radio betreft kan worden gemeld dat de vergunningen worden verstrekt aan partijen die de multiplex gaan exploiteren. Het staat iedereen binnen de regels van de Mediawet vrij om een plaats op de multiplex te verwerven.

De **staatssecretaris** zegt toe dat de Kamer na de zomer inzicht zal worden geboden in een conceptregeling voor de uitgifte van digitale frequenties. In het evaluatierapport van de vorige operatie staat een aantal nadelen opgesomd, waaronder de «winners curse». Na de groot-schalige investeringen in de analoge frequenties, is een investering in

digitale frequenties natuurlijk een majeure stap voor commerciële partijen. De kwaliteit van het bedrijfsplan zal een minder prominente plaats krijgen, maar een toets zal nodig blijven. Er zal een aantal programmatische eisen worden gesteld. Serieuze aanvragers moeten onderscheiden worden van gelukzoekers. Er zal niet worden gekozen voor een inhoudelijke pluriformiteitstoets. De partijen die willen investeren, zal ruimte worden geboden. Als er één aanbieder is, hoeft er geen bod meer te worden uitgebracht. Bij meer aanbieders zullen zij, als de vergelijkende toets geen winnaar oplevert, pas in laatste instantie een bod uitbrengen. Bij de analoge operatie zijn een aantal aanvragers buiten de boot gevallen. Het is goed mogelijk dat zij nu alsnog toeslaan.

Nadere gedachtewisseling

De heer **Hessels** (CDA) verwijst naar een onderzoek van TNO, dat aangeeft dat 20% tot 40% van de concurrentieruimte van UMTS door PAMR overgenomen kan worden. In die zin lijkt er toch sprake van meer concurrentie dan de minister aangeeft. Verder is het goed dat de kerktelefonie serieus wordt genomen in het nieuwe frequentieplan.

De heer **Van Dam** (PvdA) constateert dat de staatssecretaris digitale radio voorlopig ziet als een plek waar concurrentie kan ontstaan voor de huidige FM-licentiehouders. Iedereen die de vorige keer afgevallen is, kan zich voor een digitale frequentie inschrijven. De hoogste bieder loopt ermee weg. Het is beter om ervoor te kiezen om, zolang de ruimte schaars is, de huidige licentiehouders een digitale frequentie te bieden. Met een nieuwe verdeling moet gewacht worden tot het moment dat er ruimte is gecreëerd.

De minister zei dat de lokale omroepen wel ruimte hebben onder de 105 MHz. De omroepen zullen zich morgen bij het Agentschap Telecom melden om die ruimte op te eisen.

De heer **Vendrik** (GroenLinks) heeft uit het antwoord begrepen dat het debat na de zomer zal worden voortgezet. De evaluatie zal besproken worden en er komt nog een kabinetsstuk over de wijze van verdeling. Die verdere besprekingen zijn nodig, al was het maar vanwege de voorkeurspositie voor de huidige FM-licentiehouders die de heer Van Dam ten onrechte bepleit.

Op het punt van digitale televisie loopt het op dit moment niet goed. Digitenne moet uitrollen en het daarvoor benodigde geld moet beschikbaar komen. Wat de positie van Nozema betreft is vóór 1 juli een doorbraak noodzakelijk.

Mevrouw **Gerkena** (SP) sluit zich van harte aan bij dit laatste punt. Inmiddels is haar duidelijk geworden waarom snelheid van handelen nodig is. Er zijn echter andere oplossingen denkbaar voor het gebruik van de frequenties, bijvoorbeeld alleen publiek uitgeven. De discussie over licenties voor vijftien jaar of langer komt voort uit de onduidelijkheid voor partijen.

De onduidelijke reactie van de staatssecretaris inzake toetsen en veilen getuigt van weinig kennis van de gevoeligheid van dit dossier. De Kamer moet in staat worden gesteld het gevoerde beleid te evalueren. Pas daarna moet de regering met een voorstel komen.

De heer **Bakker** (D66) vindt ook dat Digitenne vóór 1 juli moet uitrollen. Lokale omroepen worden niet voor niets publiek gefinancierd. Ze moeten ook in de digitale omgeving een plaats krijgen. Enige sturing van de overheid is daarvoor noodzakelijk.

Bij de uitgifte van T-DAB-frequenties moet politieke regie worden genomen. De rampzalige toestand van de vorige keer had te maken met

een gebrek aan politieke regie, met verschillende voorkeuren bij departementen. Voorkomen moet worden dat de Kamer in september moties moet gaan indienen om de staatssecretaris het weer heel anders te laten doen, waardoor zij in 2007 nog niet klaar is.

De heer **Aptroot** (VVD) sluit zich aan bij de opmerkingen over Digitenne en wijst op de positie van de huidige FM-vergunninghouders. De politiek kan hen niet in de kou laten staan bij de overgang van analoog naar digitaal. Verder is hij gedurende deze vergadering niet geruster geworden op het proces van de uitgifte van digitale frequenties. Er moet na de zomer over doorgesproken worden.

De **minister** zegt in reactie op de heer Hessels dat TNO heeft gekeken naar de technische mogelijkheden. Het staat deels los van de vraag of een interessant commercieel aanbod kan worden gedaan.

Hij zegt toe de regie te zullen nemen, maar vraagt de Kamer om steun voor het verdergaan met digitale radio. Er zal de Kamer in september een heldere lijn worden gepresenteerd.

Het signaal inzake Digitenne is helder. De Kamer zal uiterlijk 22 juni een brief ontvangen.

Lokale omroepen hebben in tegenstelling zoals ik net aangaf een voorkeurspositie bij de frequenties boven de 105 MHz.

De **staatssecretaris** zegt dat het haar belang is dat de consument een interessant aanbod aan radio krijgt. In dat licht is het van belang om snel te beginnen met digitale radio, los van de internationale positie en het belang van innovatie. In navolging van de minister zegt zij dat de Kamer in september een voorstel zal ontvangen voor de wijze waarop het proces zal worden ingericht.

De **voorzitter** vat de toezeggingen samen:

- uiterlijk 22 juni zal de Kamer een brief ontvangen over de situatie rond Digitenne;
- in september zal een uitwerking worden gepresenteerd van de verschillende opties voor de uitgifte van digitale radiofrequenties, inclusief conceptregeling en juridische consequenties.

De voorzitter van de vaste commissie voor Economische Zaken,
Hofstra

De voorzitter van de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
Cornielje

De griffier van de vaste commissie voor Economische Zaken,
Tielens-Tripels